

DENDROLOŠKE ZANIMIVOSTI NA VRTU INŠTITUTA ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO V LJUBLJANI

Maja Škulj*

Splošno

Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo v Ljubljani leži na jugovzhodnem področju Rožnika na nadmorski višini od 303 m (izohipsa je vzporedna z Večno potjo), prek kote 313 (kota stavbe inštituta), do 380 m (najvišja točka parcele). Površina gozda nad ograjo, ki je tudi »last« IGLG, spada v kategorijo zelenega pasu Ljubljane.

Površina zemljišča, ki obkroža IGLG je približno 62 340 m², ter zajema parcele 53, 54, 55 KO Vič-Rudnik. Lega parcel IGLG je izredna. Razprostirajo se ob vznožju Rožnika in po kategorizaciji zelenja predstavljajo prehod med parkovnim gozdom ter hortikulturno (vrtno) oblikovanim parkom. Čeprav je bila sčasoma izbrisana prvotna gozdna meja, gozdni rob, ki je optimalna ekološka oblika prehoda, so še vedno prisotni pozitivni vplivi naravnega gozda. Reliefna izoblikovanost Rožnika in naravna oblika njegovih gozdov zmanjšujeta vpliv onesnaženega zraka, varujeta pred mestnim hrupom, zagotavljata blažjo mikroklimo. To ponuja možnosti fizične rekreacije, sprehodov ter ob doživetju narave tudi psihično razbremenitev, kar je nadvse pomembno pri organizaciji večjih urbanih enot.

Mestni gozd na Rožniku je naravni gospodarski gozd. Gospodarjenje je prilagojeno naravnim razmeram. Pojavljajo se sekundarne rastlinske združbe, to so: borov gozd (*Pineto-Vaccinietum myrtilli*), hrastovo-kostanjev (*Querceto-Castanetum sativae*) in gozd črne jelše (*Alnetum glutinosae*).

Prvotna tla so se razvijala na kolvialno-aluvialnem karbonskem peščenjaku, težkem nanosu ob vznožju Rožnika. Sedanja tla so kislja, rjava, težka, slabo zračna, srednje globoka, s premalo kalcija, heterogena.

V letih od 1956 do 1967 je v neposredni bližini IGLG stala vremenska hišica postaje Ljubljana-Podrožnik. Meteorološke meritve iz tega obdobja so pokazale, da je pod Rožnikom letno poprečje temperature zraka 9,5° C, absolutni temperaturni maksimum 36,4° C, absolutni temperaturni minimum - 25,5° C (poročila hidrometeorološkega zavoda SR Slovenije). Poprečne letne padavine so znašale 1555 mm (od 1359 do 1887 mm). Prve jesenske pozebe so se pojavljale v septembru oz. v oktobru, zadnje spomladanske pa v aprilu oz. v maju.

Vrt

Podatkov o zasnovi dendrološkega vrta pred stavbo inštituta ni veliko, po vsej verjetnosti pa so pričeli saditi rastline po letu 1958. O izvoru saditvenega materiala, namenu in času sadnje dobimo predstavbo ob pregledu inštitutskih letopisov in druge dokumentacije iz tega obdobja.

V jeseni 1951 je M. Brinar zasnoval poskusni nasad bukve. Poskusi so se nanašali na raziskovanje vpliva zasenčenja na razvoj bukovega mladja (»O raz-

* M. Š., dipl. inž. goz., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Ljubljana, Večna pot 2, 61000 Ljubljana, YU.

vojnem ritmu različnih bukovih provenienc oziroma ekotipov«, M. Brinar.) V nepopolni obliki poskusni nasad še vedno obstaja.

Po podatkih S. Hočevar, je bil leta 1957 zasnovan nasad kitajskega kostanja, *Castanea mollissima*, ki naj bi služil proučevanju možnosti preventivne ali direktne borbe proti kostanjevemu raku, katerega povzročča zajedalska glivica *Endothia parasitica*. Potrebni material je IGLG dobil od prof. dr. Gravatta iz univerze Beltsville Maryland ZDA. Poskusne ploskve so bile zasnovane na površini nekdanje inštitutske drevesnice, kasneje pa so bile v celoti prenešene v gozd Panovec pri Novi Gorici.

Leta 1952 je IGLG, oddelek za raziskovanje bolezni gozdnega drevja skušal ugotoviti najboljši način zatiranja glivične bolezni, mehurjčke zelenega bora, ki se je leta 1955 pojavila pri nas ter okužila vse vrste petoigličnega bora, predvsem zeleni bor. Zdravili so posledice bolezni na drevesih, skušali pa so jih tudi direktno okužiti. V ta namen je bil zasnovan nasad zelenega bora in nasad vmesnega gostitelja črnega ribeza v neposredni bližini nekdanje inštitutske drevesnice. Danes obstajajo le še posamezna drevesa *Pinus strobus* lepo razvita in visoke dekorativne vrednosti.

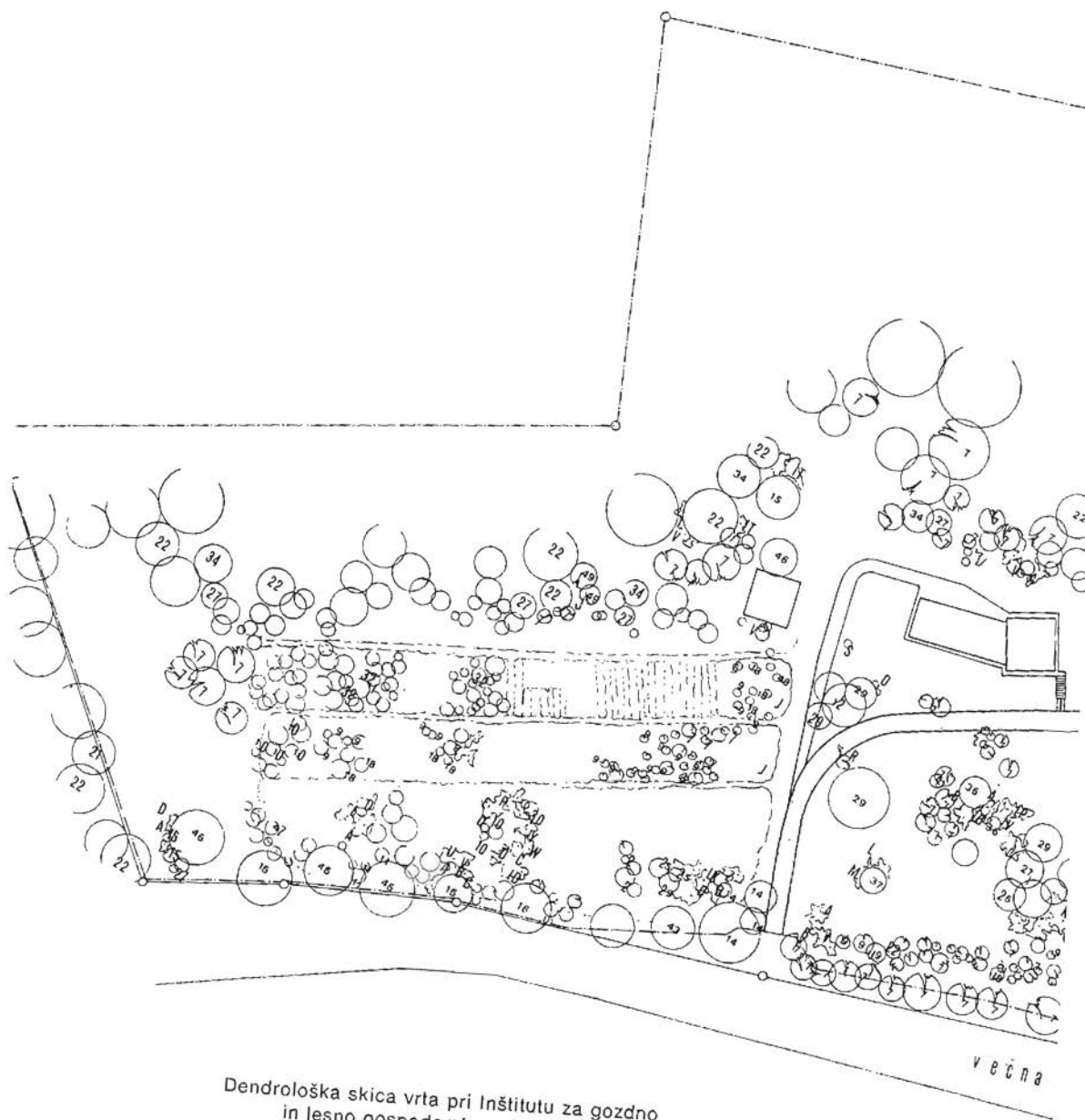
Od leta 1961 se je IGLG ukvarjal z žlahtnjenjem zelo zanimive vrste, v dekorativnem in gospodarskem pomenu, *Pinus nigra* Arn. var. *corsicana* Schneid., korziški črni bor. Nasad je bil zasnovan v inštitutski drevesnici, »živem arhivu«, kjer danes obstaja le še en eksponat, ker omenjena vrsta ne prenaša nizkih temperatur.

Leta 1953 je bila iz drevesnice H. A. Hesse v Weenerju v Zahodni Nemčiji, v Slovenijo prinešena na novo odkrita drevesna vrsta *Metasequoia glyptostroboides*, paskvoja, in sicer kot dveletna sadika v lončku. Izročena je bila arboretumu Volčji potok. Eno od treh vegetativnih potomk omenjene zarodnice je leta 1966 dobil IGLG. Tu je bila ta v botaničnem, hortikulturnem in gospodarskem pogledu izredno zanimiva vrsta razmnožena. Iz podatka dr. M. Brinarja za leto 1971 in meritev iz leta 1981, M. Škulj, je razviden naslednji prirastek:

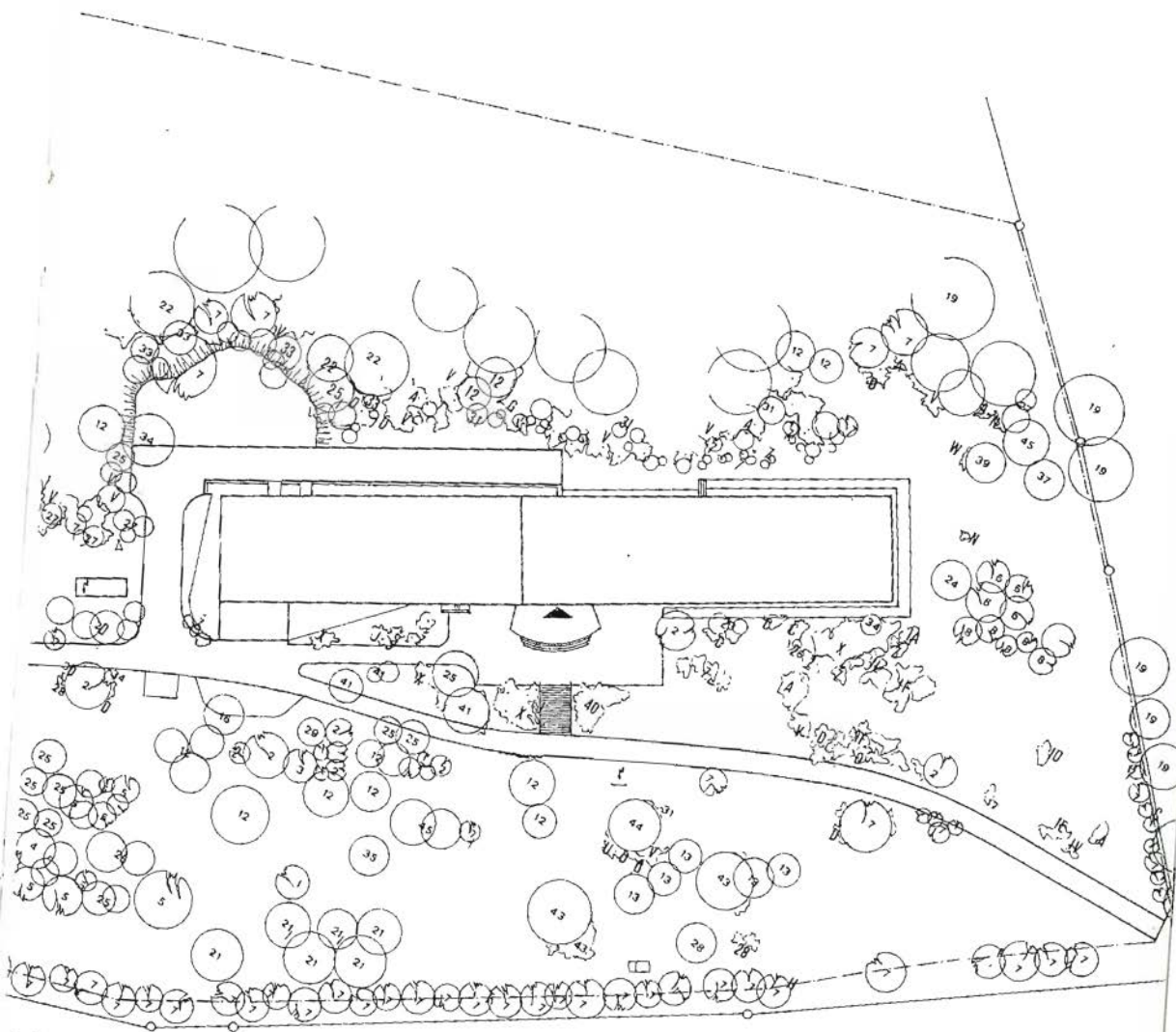
Starost v letih	Prsni premer (cm)	Višina (m)	Leto
15	11,8	8,3	1971
25	23,5	14,8	1981

Danes ta bizarna eksota dosega svojo polno dekorativnost in predstavlja posebno zanimivost inštitutskega vrta.

Park IGLG ima še eno posebnost, dva eksponata kačje smreke, *Picea abies* f. *virgata*. Maja 1979 jih je s svojega privatnega vrta prinesel mag. B. Anko. Stare so 15 do 18 let (imajo izredno počasno rast), po poreklu so iz Loškega potoka, sicer pa so cepljenke, delo vrtnarja Janeza Valentinčiča, ki je delal na odseku za genetiko na IGLG. V Sloveniji prvič poroča o kačji smreki M. Simič leta 1961. Omenja dve drevesi v okolici Loškega potoka na Notranjskem. Drugič pa je dr. Tone Wraber opisal kačjo smreko, odkrito avgusta 1978 pri Godoviču. Zanimivost te smreke je v tem, da je redka, starejši primerki niso znani, pri njej gre za genetsko spremembo. Habitus te smreke je zanimiv zaradi svoje nenavadnosti (vejanje debla se prične nekaj metrov nad tlemi, veje so povešene, dolge, veje drugega roba visijo navpično navzdol). V Zahodni Nemčiji, v naselju pri bavarskem mestu Murrau kačjo smreko že uporabljajo kot hortikulturno posebnost vrtnega okrasja.

Dendrološka skica vrta pri Inštitutu za gozdno
in lesno gospodarstvo v Ljubljani.

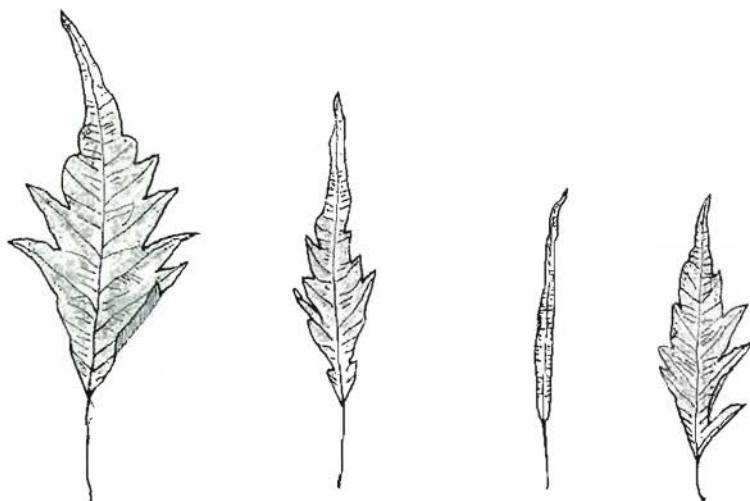
001

M 1:1250

In še ena zanimiva vrsta, *Fagus silvatica* f. »*Asplenifolia*«. To nenavadno bukev je pridobil J. Valentinčič leta 1959, ko je cepil *Fagus silvatica* f. »*Asplenifolia*«, ki so jo dobili iz dendrološkega vrta na Osojah, na nekaj debelc navadne bukve *Fagus silvatica*, na debelca v višini 60 cm. Od vseh cepljenk je ostalo le še eno drevesce, ki je še vedno v drevsnici inštituta.

Od nastanka vrta do danes so bile nenehno vnašane redke eksote, kakor tudi vrste, ki jih je bilo treba poiskati na njihovih naravnih rastiščih. Vrt, zasnovan spontano in ljubiteljsko, bogat z redkimi rastlinami (86 vrst dreves in grmovnic), je dobil pred kratkim tudi svoj ureditveni načrt. Vrt, ki je urejen tudi kot učni objekt študentov gozdarstva in nege krajine, bo z ureditvenim načrtom dosedanje zbirko še izpopolnil in obogatil.

Zanimive oblike listov cepljene bukve *Fagus silvatica* Form. *Asplenifolia*

Pregled dendrološke sestave inštitutskega vrta

Drevje

1. *Metasequoia glyptostroboides* Sheng. et Hu. — pasekvoja
2. *Pinus silvestris* L. — rdeči bor
3. *Pinus Heldreichii* var. *leucodermis* Markgr. — munika
4. *Pinus excelsa* Wall. — himalajski bor
5. *Pinus strobus* L. — zeleni bor
6. *Picea omorica* (Pančić) Purkyně — pančičeva omorika
7. *Picea abies* (L.) Karsten — navadna smreka
- 7a. *Picea excelsa* var. *virgata* Casp. — šibasta smreka
8. *Abies nordmanniana* Spach. — kavkaška jelka
9. *Abies alba* Mill. — navadna jelka
10. *Pseudotsuga taxifolia* (Poir.) Britt. — navadna ameriška duglazija
11. *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. — črna jelša
12. *Betula verrucosa* Erhr. — navadna breza
13. *Juglans cinerea* L. — sivi oreh
14. *Populus candicans* L. — ontarijski topol
15. *Populus alba* L. — beli topol
16. *Populus tremula* L. — trepetlika

17. *Salix aurita* L. — rakita
18. *Salix caprea* L. — iva
19. *Aesculus hippocastanum* L. — navadni divji kostanj
20. *Acer negundo* L. — negundovec
21. *Acer platanoides* L. — ostrolisti javor
22. *Acer pseudoplatanus* L. — gorski javor
23. *Rhus typhina* L. — kisli ruj
24. *Tilia argentea* Desf. — srebrna lipa
25. *Tilia platyphyllos* Scop. — velikolistna lipa
- 25a. *Tilia parvifolia* Ehrh. — lipovec
26. *Tamarix americana* L. — ameriška tamariša, tamarisk
- 27a. *Robinia pseudoacacia* var. *Inermis* DC. — robinija
27. *Robinia pseudoacacia* L. — navadna robinija
28. *Prunus padus* L. — čremsa
29. *Prunus domestica* L. — češplja
30. *Malus* sp. — jabiana
31. *Sorbus aucuparia* L. — jerebika
32. *Fagus silvatica* L. — bukev
- 32a. *Fagus silvatica* f. »*Aspleniifolia*«
33. *Castanea sativa* Mill. — pravi kostanj
34. *Quercus robur* L. — dob
35. *Paulownia tomentosa* S. et Z. — pavlovnija
36. *Catalpa bignonioides* Wall. — ameriška katalpa
37. *Fraxinus ornus* L. — mali jesen
38. *Forsythia europaea* D. et B. — forsitia
39. *Tilia americana* L. — ameriška lipa
40. *Pinus mugo* Turra. — ruševje
41. *Prunus cerasifera* var. *atroppurpurea* Jalg. — mirobalana
42. *Quercus americana* L. — ameriški hrast
43. *Pterocarya pterocarpa* Spach. — kavkaška pterokarija
44. *Phellodendron amurense* Rupr. — felodendron
45. *Quercus rubra* Du Roi — rdeči hrast
46. *Larix europaea* Lam. et DC. — evropski macesen
47. *Salix* sp. — vrba
48. *Pinus nigra* var. *corsicana* Schneid. — korziški črni bor
49. *Abies Borisii regis* Matff. — borisova jelka

Grmovnice

- A. *Corylus avellana* L. — navadna leska
- B. *Carpinus betulus* L. — beli gaber
- C. *Maclura aurantiaca* Nutt. — mamlura
- D. *Cornus sanguinea* L. — rdeči dren
- E. *Cornus mas* L. — rumeni dren
- F. *Ramnus frangula* L. — navadna krhlika
- G. *Evonimus* sp. — trdoleska
- H. *Crataegus monogyna* Jacq. — enovrati glog
- I. *Pirus piraster* (L.) Borkh. — divja hruška
- J. *Rosa canina* L. — navadni šipek
- K. *Ribes nigra* L. — črni ribez
- L. *Prunus laurocerasus* L. — lovorikovec
- M. *Mahonia aquifolium* (Nutt.) Pursh. — mahonia
- N. *Berberis vulgaris* L. — navadni češmin
- O. *Juniperus communis* L. — navadno brinje
- P. *Thuja occidentalis* L. — ameriški klek
- R. *Taxus baccata* L. — navadna tisa
- S. *Ginkgo biloba* L. — dvokrpi ginkijo
- U. *Ligustrum vulgare* L. — navadna kalina

- V. *Sambucus nigra* L. — črni bezeg
 W. *Viburnum opulus* L. — brogovita
 Y. *Juniperus horizontalis* »prostarata« Grootend — polegli brin
 Y. *Berberis thunbergii* DC. — thunbergov češmin
 Z. *Weigela florida* DC. — navadna vajgela
 Š. *Berberis gagnepainii* var. *lanceifolia* Ahrendt. — gagnepeinov češmin
 Č. *Deutzia crenata* Sieb. et Zucc. — devcija
 IT. *Caragana arborescens* Lam. — sibirski karagana
 ID. *Spirea japonica* L. — japonska medvejka
 IO. *Philadelphus coronarius* L. — navadni skobotovec
 IF. *Pyracantha coccinea* Roem. — navadni ognjeni trn
 IA. *Cotoneaster horizontalis* Dcne. — ploska panešpljica

Literatura

1. Brinar, M.: Korziški črni bor, Gozdarski vestnik (1973).
2. Brinar, M.: Pasekvoja (*Metasequoia glyptostroboides*) nova pomembna eksota, G. V. (1971).
3. Brinar, M.: O razvojnem ritmu različnih bukovih provenienc oziroma ekotipov, G. V. (1963).
4. Collingwood, G. H. and Brush, W. D.: Knowing your trees, Washington, 1964.
5. Erker, R.: Opis gozdnega drevja in grmovja, Ljubljana, 1957.
6. Hay, R. in Synge, P., Strgar, V.: Enciklopedija okrasnih rastlin, Ljubljana, 1974.
7. Hidrometeorološki zavod SR Slovenije. Letno poročilo meteorološke službe 1956—1963, Ljubljana.
8. Jovanović, B.: Dendrologija sa fitocenologijom, Beograd 1971.
9. Martinčič, A. in Sušnik, F.: Mala flora Slovenije, Ljubljana 1969.
10. Pavšer, M.: Poročilo o rezultatih pedoloških laboratorijskih analiz zemljišča gozdarskega oddelka. Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Biotehniške fakultete v Ljubljani, Ljubljana 1970.
11. Simič, M.: Redka kačasta smreka v Loškem potoku, Delo (1961).
12. Spazzapan-Brelih, V.: Mladi prirodoslovec, Proteus (1979).
13. Vukičević, E.: Dekorativna dendrologija, Beograd 1974.
14. Wraber, T.: Kačja smreka pri Godoviču, Proteus (1979).

Oxf.: 946.2:187:(497.12/.13)

EKSKURZIJA VZHODNOALPSKEGA-DINARSKEGA DRUŠTVA ZA PROUČEVANJE VEGETACIJE PO ILIRSKIH CARPINETUMIH SLOVENIJE IN HRVAŠKE

Marko Accetto*

Vzhodnoalpsko-dinarsko društvo za proučevanje vegetacije (Ostalpin-dinarische Gesellschaft für Vegetationskunde) je v okviru svojega programa organiziralo v dneh od 23. 4. do 27. 4. 1982 ekskurzijo po ilirskih Carpinetumih Slovenije in Hrvaške. Za celotno organizacijo ekskurzije je skrbel dr. Lojze Marinček s sodelavci Biološkega inštituta Jovana Hadžija, na Hrvaškem pa je njegovo vlogo prevzel prof. dr. Đuro Rauš.

Med številnimi tujimi raziskovalci vegetacije iz Italije in Avstrije so bili najštevilnejše zastopani domači raziskovalci iz Slovenije ter skupine ali posamezniki iz drugih jugoslovanskih centrov za proučevanje vegetacije. To so bili: celotno osebje biološkega inštituta Jovana Hadžija iz znanstvenoraziskovalnega centra SAZU v Ljubljani, predstavniki VTOZD za agronomijo, biologijo, gozdarstvo v Ljubljani, Inštituta za biologijo Univerze v Ljubljani, Inštituta za gozdno in lesno

* Doc., dr. zn. M. A., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Ljubljana, Večna pot 2, 61000 Ljubljana, YU.